

ÖZET

Tarihi Bizans dönemine kadar uzanan Samatya, Ermeni, Rum ve Müslüman halkın yıllar boyu bir arada yaşadığı ve bu grupların kendi kültürel özellikleri ve yaşam tarzlarıyla özgün bir mimari biçim yarattıkları kozmopolit bir yerleşmedir. 5. yüzyıldan başlayarak İstanbul için önemli bir bölge olan semt, esas gelişimini 19. yüzyılda tamamlayarak en parlak dönemini yaşamıştır.

İstanbul'un Fatih ilçesine bağlı semtlerinden biri olan Samatya, geçmişi eskiye dayanan ve tarihi yarımada'daki diğer orta halli Gayrimüslimlerin yerleştiği Fener, Balat gibi bölgelerle fiziksel ve sosyal çevre özellikleri açısından ortak bir mimari dil oluşturmaktadır.

Bölgede yaşayan kozmopolit halk, cami, kilise, hamam, okul ve çeşmeler çevresinde, dar parseller üzerine 2-3 katlı kâgir konutlar inşa etmiştir. Semt, 1960'lerden sonra Ermeni ve Rum nüfusun bölgeyi terk etmesiyle nitelik değiştirmiş ve Anadolu'dan gelen düşük gelirli halka ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Günümüze gelinceye dek pek çok değişime uğrayan semtin, İstanbul'un diğer tarihi bölgelerine oranla, tarihsel niteliklerini fazla koruyabildiği söylenemez.

Var olan tarihsel özellikleri koruyarak, günümüz koşulları ve bölgenin gereksinimleri doğrultusunda Samatya bölgesinin sıhhileştirilmesini amaçlayan bu tezde, Samatya bölgesinin yeri, konumu ve coğrafi özelliklerine yer verilmekte ve bölgenin özellikleri anlatılmaktadır. Bu bağlamda kaynaklarda 5. yüzyıldan başlayarak öneminden söz edilen, 17-18. yüzyıllar arasında gelişim gösteren ve 19. yüzyılda da en parlak dönemini yaşayan Samatya semtinin tarihi süreç içindeki fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik gelişimi ile ilgili analiz ve değerlendirme çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Bölge içinde, üzerinde daha detaylı bir biçimde çalışılabilmek için seçilen çalışma alanının mimari özellikleri, anıtsal yapıları ve sivil mimarlık örnekleriyle birlikte incelenmiş, fiziksel yapıda meydana gelen değişimler ortaya konmuştur. Bu bağlamda ayrıntılı bir biçimde çalışılmak üzere seçilen Pulcu Sokak'taki mevcut durumun ortaya koyulması ve daha ayrıntılı koruma ve sağlıklılaştırma önerileri

geliştirilmesi, semt için önerilen koruma yaklaşımının daha iyi kavranmasını sağlamaktadır.

Tez kapsamında, bölgenin giderek yok olan tarihi özelliklerinin saptanması ve bu özellikleri koruyan bir sıhileştirme projesinin hazırlanması amaçlanmıştır. Çalışmada, bölgenin taşıdığı kültürel ve tarihi özellikler günümüz koşulları ve yörenin gereksinimleri çerçevesinde değerlendirilerek, bölgenin çağdaş bir görüntüye kavuşması için öneriler hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Samatya, Gayrimüslim, tarihi çevre koruma.

ABSTRACT

History of the Byzantine period dating back to the Samatya, Armenian, Greek and Muslim people live together for years, and their cultural characteristics of these groups and the cosmopolitan lifestyle, a settlement created a unique architectural form. 5. century, starting in Istanbul, a region important for the district, the main development of the 19th century, completing the most brilliant and prosperous period.

Which is one of Istanbul's Fatih district of the town of Samatya, based on past history and the historic lighthouse on the peninsula settled in other middle-class non-Muslims, such as the start properties of regions in terms of physical and social environment is a common architectural language.

People living in the cosmopolitan region built 2-3 storey brick houses on a narrow parcels, around the mosques, churges, baths, fauntains and the schools. The distict, after the 1960 abandonment of the Armenian and Greek population, in the region have changed the quality and low-income people from Anatolia started to host. Compared to other historical areas of Istanbul, more than protecting the historical attributes can not be said.

While preserving existing historical features, aiming to improve current conditions and of the region to meet the needs of this thesis Samatya, of Samatya location, location and geographical features in the region are given and understandable format. In this context the importance of the sources mentioned in the fifth century onwards, seventeenth- eighteenth centuries between the developing and the most brilliant period in the nineteenth century historic district in the process Samatya, physical, socio-cultural and economic development were related to the analysis and evaluation studies.

Within the region, in order to work on the selected study area in more detail the architectural features, monuments and examined, with examples of civil architecture, that changes were occurring in the physical structure. In this context, to study in detail the current situation in selected Pulcu Street to manifest themselves

and develop more detailed recommendations in the protection and rehabilitation, protection of neighborhood proposed to provide a better understanding approach.

Within the scope of the thesis, the historic features of the region's rapidly disappearing, and the detection of an improvement project, the preparation is intended to protect these properties. The study, carried by the region's cultural and historic properties are evaluated within the framework of present-day conditions and requirements of the region, prepared recommendations for the region attain a contemporary image.

Keywords: Samatya, non-Muslim, historic environmental protection.